CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | | | |

PESEL | | | | | | | | | | | |

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **E-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

EGZAMIN MATURALNY Z HISTORII
POZIOM ROZSZERZONY

DATA: **16 czerwca 2021 r.**
GODZINA ROZPOCZĘCIA: **9:00**
CZAS PRACY: **180 minut**
LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **50**

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 32 strony (zadania 1–25). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Zapoznaj się uważnie ze źródłami, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nimi. Odpowiadaj tylko na podstawie źródeł i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tylu odpowiedzi, o ile Cię poproszono.
3. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu albo pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
7. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

EHIP-R0-**100**-2106

Zadanie 1. (0–1)

Źródło 1. Inskrypcja w świątyni wzniesionej przez Amenhotepa II

[Król] rozdeptał Nubijczyków swoimi stopami, ludy północy gną się przed jego potęgą. Wszystkie krainy [są] w strachu przed nim [...] wszyscy bogowie cieszą się jego miłością – [tego], którego sam [Ammon] mianował zwierzchnikiem nad tym, co ogarnia jego wzrok i co oświetla Tarcza słoneczna. Wziął w posiadanie połączony Egipt – Górny i Dolny Egipt podporządkowane są jego planom. Pustynia składa mu daninę. Wszystkie obce kraje chronią go […].

J. Dumanowski, S. Olszaniec, *Starożytność i średniowiecze w tekstach źródłowych*, Gdynia 2003, s. 11.

Źródło 2. Ilustracja rzeźby. Faraon Mykerinos w otoczeniu bogini Hathor i bóstwa nomu

https://pl.wikipedia.org

Wyjaśnij, jakie było źródło władzy faraona w starożytnym Egipcie. W odpowiedzi odwołaj się do informacji zawartych w obu materiałach źródłowych.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Źródło 1. Fragment opracowania historycznego

Kiedy pod koniec I wieku p.n.e. zachowanie republiki stało się rzeczą niemożliwą, ludzie którzy zagarnęli władzę, nie mogli jej tak po prostu zastąpić systemem monarchicznym. Z jednej strony przetrwała w Rzymie, sięgająca niemal początków miasta, instynktowna nienawiść do władzy królewskiej, z drugiej zaś arystokracja senatorska, sprawująca już od kilku wieków władzę, ciągle nazbyt była potężna […]. Cezar nie docenił owego aspektu sytuacji. Przypłacił to życiem. August, który po długich walkach zajął jego miejsce, nie popełnił tego samego błędu […]. Przez większość czasu nie piastował nawet godności konsula […], sprawował jedynie urząd trybuna […]. Na pozór był więc w państwie jedynie […] pierwszym z senatorów. I rzeczywiście, starając się sprawiać wrażenie, iż nic się nie zmieniło, regularnie odwoływał się do senatu – lud bowiem już się prawie nie liczył. Senat zaś opowiadał się oczywiście po stronie władcy.

R. Auguet, *Kaligula*, Warszawa 1990, s. 20–21.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Po objęciu władzy przyjął imię Dioklecjana. Pierwszym jego posunięciem było planowe zabezpieczenie granic państwa i utrwalenie jego struktury. By podołać ciężarowi zadań, przybrał sobie najpierw za współrządcę z tytułem Cezara Marka Aureliusza Maksymiana, którego później wyniósł do godności Augusta. Nowi władcy podzielili się państwem w ten sposób, że Dioklecjan zatrzymał dla siebie Wschód, natomiast Maksymian otrzymał Zachód; Dioklecjan zajmował jednak stanowisko górujące. [Później] przeprowadził Dioklecjan nową reformę ustrojową, wprowadzając równocześnie rządy dwóch Augustów i dwóch Cezarów […].

J. Wolski, *Historia starożytna*, Warszawa 1971, s. 504.

Zadanie 2.1. (0–1)

Na podstawie źródła 1. wyjaśnij, na czym polegała odmienność sytuacji politycznej Cezara i Augusta podczas walki o władzę w Rzymie.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.2. (0–1)

Na podstawie informacji zawartych w obu źródłach nazwij formy rządów wprowadzonych w cesarstwie rzymskim przez Augusta oraz Dioklecjana.

Nazwa formy rządów wprowadzonej przez Augusta: .....

Nazwa formy rządów wprowadzonej przez Dioklecjana: .....

Zadanie 3. (0–1)

Ilustracje monet antycznych

A

B

C

https://www.coinarchives.com

Tłumaczenie skrótów i napisów:
Moneta B: *na awersie:* Tyberiusz Klaudiusz Cezar August Germanicus, *na rewersie:* Brytania *(zdobywca*); Moneta C: *na awersie:* Magnencjusz August *na rewersie:* Pan nasz August i Cezar

Rozstrzygnij, która z monet (A, B czy C) została wybita po wydaniu edyktu mediolańskiego. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do symboliki wybranej monety.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4. (0–1)

Fragment opinii Świętego Grzegorza

Świątyń bożków [...] nie wolno niszczyć pod żadnym pozorem. Niszczyć należy bożków, zaś same świątynie mają być pokropione święconą wodą, po czym zaleca się wznosić w nich ołtarze i umieszczać święte relikwie. [...] Tym sposobem, mamy nadzieję, iż lud porzuci bałwochwalstwo [...] i zarazem zwróci się ku tym miejscom jak dawniej. [...] A ponieważ mają obyczaj składać liczne woły w ofierze diabłom, niechże w to miejsce będzie im dana [...] inna ceremonia. [...] Mają przestać poświęcać bydło diabłom, ale mogą zabijać je na pożywienie, na chwałę Boga.

N. Davies, *Europa* […], Kraków 1998, s. 314.

Udowodnij, że tekst zawiera odniesienia do synkretyzmu religijnego.

.....

.....

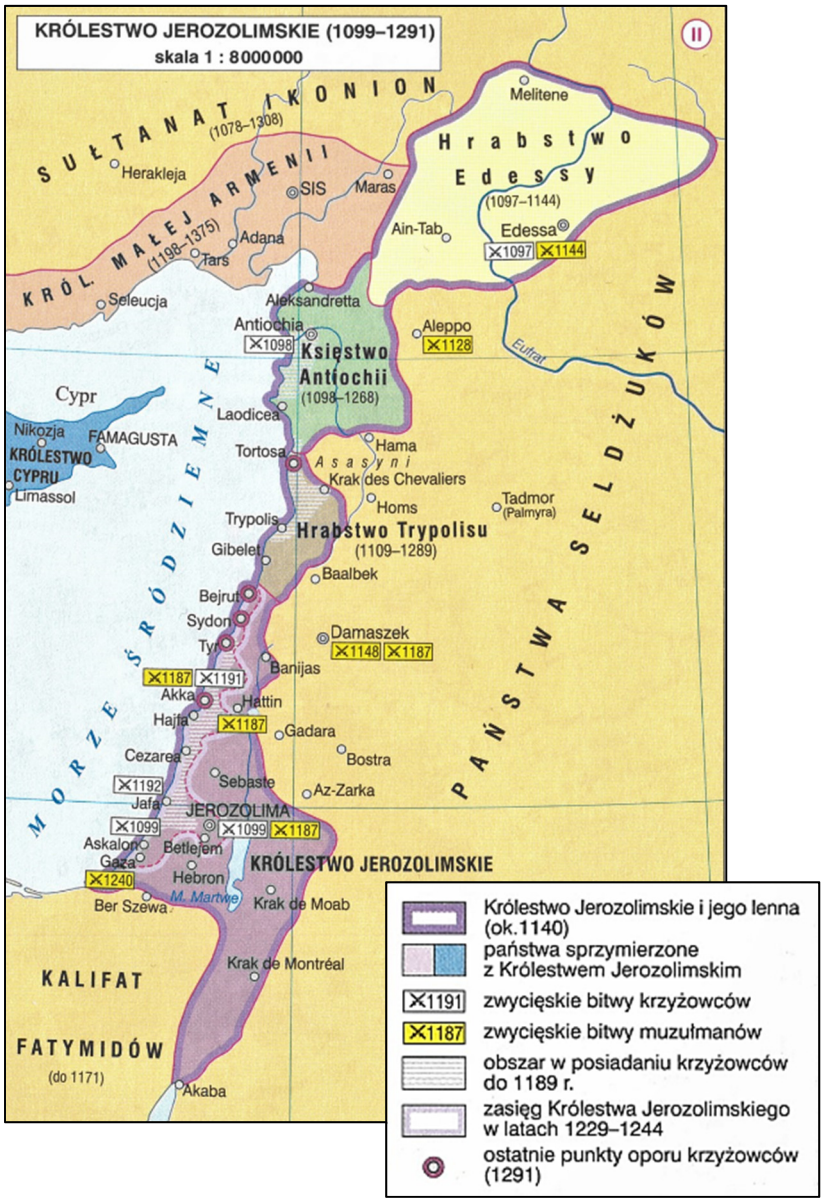
.....

.....

.....

Zadanie 5.

Źródło 1. Mapa. Królestwo Jerozolimskie

Atlas Historyczny. Od starożytności do współczesności, Warszawa 2008, s. 29.

Źródło 2. Fragment opracowania historycznego

Nowo powstałe państwa krzyżowe stanowiły prawdziwą mieszankę kultur i religii. Władający nimi krzyżowcy próbowali przeszczepić na Bliski Wschód znane im z Europy wzory politycznych i społecznych rozwiązań […]. Królowi podlegały na poły niezależne władztwa jego wasali. Księstwo Antiochii nawet z formalnego punktu widzenia nie wchodziło w skład Królestwa Jerozolimskiego, stanowiąc lenno cesarstwa bizantyjskiego. Hrabiowie Edessy i Trypolisu byli formalnie wasalami króla Jerozolimy, ale prowadzili prawie niezależną politykę. Lennicy króla zobowiązani byli do świadczenia mu pomocy wojskowej i poddawania się wyrokom Najwyższego Sądu, w skład którego wchodzili najwięksi królewscy wasale. W praktyce władcy państw krzyżowych kierowali się w swoich działaniach przede wszystkim własnym interesem. Król i jego najwięksi wasale nadawali w lenno posiadłości, zamki i miasta kolejnym możnym, którym pozostawiono wolną rękę w kierowaniu sprawami ich władztw.

M. Billings, *Wyprawy krzyżowe*, Warszawa 2002, s. 61.

Zadanie 5.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy w źródłach przedstawiona jest taka sama sytuacja polityczna państewek łacińskich na Bliskim Wschodzie. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 5.2. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii systemu społeczno-politycznego, który opisano w źródle 2.

.....

Zadanie 6. (0–1)

Sceny ze średniowiecznego manuskryptu

Na podstawie: https://epodreczniki.pl

Napisy: *Sclavinia, Germania, Gallia, Roma*

Rozstrzygnij, czy zaprezentowane w źródle sceny odnoszą się do karolińskiej czy ottońskiej koncepcji cesarstwa. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do symboliki przedstawionych scen.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

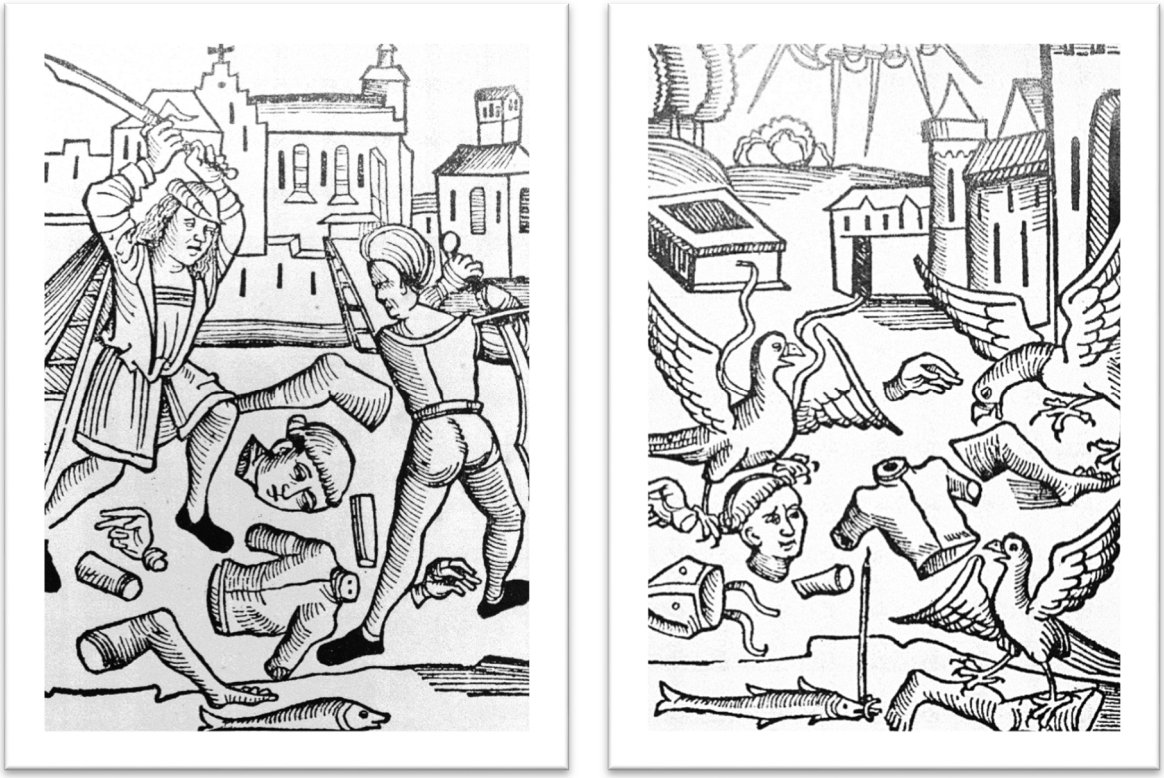
.....

.....

.....

Zadanie 7. (0–1)

Sceny z drzeworytu

https://www.szukajwarchiwach.gov.pl

Wyjaśnij, jaką rolę w XIII-wiecznej Polsce odegrała legenda związana z wydarzeniami przedstawionymi na drzeworycie.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 8.

Fragment kroniki Jana Długosza

[W] tym układaniu wiecznego przymierza ani król Władysław, ani Witold […], ani nikt inny nie zwrócił na to uwagi, jaką Królestwo Polskie ponosiło krzywdę przez oderwanie ziem, które wtedy mogły być odzyskane, i że ich nie bolała strata powiatów dawniej część królestwa stanowiących, a których w czasie oblężenia […] sami Krzyżacy odstępowali. Jakoż Władysław, król polski, nie troskał się bynajmniej o odzyskanie krajów swego królestwa […]. Mniemał wraz z [Witoldem], wielkim książęciem litewskim, że dosyć miał na tym, iż Litwa odzyskiwała swoją całość, choć z krzywdą i uszczupleniem Królestwa Polskiego, które winien był na pierwszym mieć względzie. […] A tak przez największą nieroztropność króla i książęcia […] sławne owo i pamiętne pod Grunwaldem zwycięstwo na nic prawie, owszem na sromotę wyszło, gdyż żadnej Królestwu Polskiemu nie przyniosło korzyści; Litwa tylko znakomite zebrała z niego plony.

Na podstawie: P. Jasienica, *Polska Jagiellonów*, Warszawa 1990, s. 121.

Zadanie 8.1. (0–1)

Podaj nazwy dwóch terytoriów, które – według kronikarza – mogły być odzyskane przez króla Władysława po bitwie pod Grunwaldem.

- .....
- .....

Zadanie 8.2. (0–1)

Dokończ zdanie. Wybierz odpowiedzi spośród podanych.

Wspomniane w tekście *wieczne przymierze* jest w historiografii nazywane

A. pokojem kaliskim.
B. I pokojem toruńskim.
C. II pokojem toruńskim.
D. traktatem krakowskim.

Zadanie 9. (0–1)

Tomasz Campanella, *Do Polski* [fragment]

Ponad królestwa, które z trafu czynią spadkobiercę
dla swoich włości, wznosisz się, o Polsko,
która gdy opłakujesz swojego zmarłego monarchę,
synowi jego bierzesz berło, by je oddać obcym,

Z lęku, że nie okaże mądrości i siły;
lecz bardziej stajesz się igraszką w rękach losu,
księcia fortuny obierając, i z dworskim splendorem,
niepewna wszak, czy on rozrzutny będzie, czy oszczędny.

N. Davies, *Boże igrzysko*, t.1, Kraków 1992, s. 483.

Wyjaśnij, jakie wady i zalety dotyczące sposobu wyboru władcy w Polsce dostrzega Campanella. Podaj po jednym przykładzie każdej z nich, odwołując się do przytoczonego tekstu.

Zaleta:

.....
.....
.....

Wada:

.....
.....
.....

Zadanie 10. (0–1)

O przemianach ustrojowych w Anglii

Ponieważ stwierdzono na podstawie doświadczenia, że urząd króla o władzy skupionej w rękach jednej osoby jest w tym narodzie oraz w Irlandii niepotrzebnym ciężarem i niebezpieczeństwem dla wolności, pewności i interesu publicznego narodu; że władzy i prerogatywy [uprawnienia] królewskiej używano przeważnie gwoli [w celu] ujarzmienia poddanych i uczynienia z nich niewolników; że z natury rzeczy każda osoba wyposażona w taką władzę usiłuje we własnym interesie wzmóc ją kosztem słusznej wolności ludu i własną wolę i potęgę wynieść ponad prawo, by stosownie do swej chęci móc ujarzmić całe królestwo, przeto postanawia się na mocy władzy niniejszego parlamentu, że żadna osoba nie ma nadal piastować ani wykonywać urzędu króla […].

M. Ferenc, *Epoka* […]. *Teksty źródłowe* […], Kraków 2001, s. 212–213.

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenie, podczas którego parlament podjął taką decyzję, i wyjaśnij, jak wpłynęła ona na ustrój państwa.

Wydarzenie: .....

Wyjaśnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 11. (0–1)

Fragment źródła z epoki

Jak sądzę, bez trudu zgodzimy się na zasadę, że różnice co do wielkości i potęgi poszczególnych państw wynikają z różnej ilości znajdującego się w jej granicach pieniądza. […] Należy stwierdzić, że corocznie wywozi się z granic naszego królestwa produktów wyrabianych z naszego surowca, a przeznaczonych na odbiór na obczyźnie (jako to wino, wódka, ocet, żelazo, owoce, papier, płótno, statki metalowe, jedwab, wstążki), wartości 12-18 milionów liwrów […]. Holendrzy i inni cudzoziemcy prowadzą przeciw nam ustawiczną wojnę i jak dotąd z takim sukcesem, że zamiast by suma ta dostawała się do naszego państwa w gotówce […], przynoszą ją nam w różnych towarach, bądź ich wyrobu, bądź sprowadzanych z zagranicy […]. Łatwo stąd wywnioskować, że o ile zdołamy znieść zyski Holendrów, ciągnione z poddanych naszego króla, i udaremnić [zbyt] towarów, które nam przywożą, o tyle pomnożymy ilość gotówki, którą winniśmy ściągnąć w granice naszego królestwa dzięki wywozowi naszych produktów, i o tyle powiększymy […] bogactwo państwa.

Wiek XVI-XVIII w źródłach. […], oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1999, s. 320.

Podaj nazwę doktryny ekonomicznej, której zwolennikiem był autor cytowanego tekstu.

.....

Zadanie 12.

Fragment dokumentu

A. Moc prawodawstwa dla Rzpltej w trzech stanach, to jest królewskim, senatorskim i rycerskim, dotąd trwająca, niewzruszoną na zawsze zostawać powinna.
B. […] Warujemy, żeby nie tylko wolne *unanimitate*[1] obieranie królów w zupełnej mocy swojej na zawsze zostawało, ale też żeby pod żadnym pretekstem i w żadnym czasie sukcesja do tronu polskiego ustanawiana i dopuszczana być nie mogła.
C. Dysydentom i nieunitom Grekom orientalnym, obywatelom Rzeczypospolitej kondycji szlacheckiej, […] aktem osobnym w swoim miejscu przyznana podobna równość i tychże religii opisane wolności, w pełnej mocy swojej na zawsze zachowane będą.
D. Liberum veto na Sejmach wolnych *in materiis status*[2] w zupełnej mocy zachowane być zawsze powinno, a te *materie status unanimitate* zawsze decydowane być mają, zachowując na wieczne czasy każdej osobie składającej sejm moc zniszczenia *activitatis*[3] sejmowania *in materiis* status przez jedną szczególnie kontradykcją wolnego głosu ustnie albo przez manifest uczynioną.
E. Ten […] akt […], będąc pod gwarancją podpisanego dziś traktatu między Najjaśniejszym Królem IMcią i Najjaśniejszą Rzecząpospolitą Polską z jednej a Najjaśniejszą Imperatorową Jejmością całej Rosji z drugiej strony, powinien mieć wszelką takową moc, skutek i obowiązek, jak gdyby tenże w ten traktat słowo w słowo był wpisany.

[1] Unanimitate – jednomyślnością.
[2] In materiis status – w sprawach politycznych państwa.
[3] Activitatis – moc wstrzymywania obrad sejmowych.

Wiek XVI-XVIII w źródłach. […], oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1997, s. 404–406.

Zadanie 12.1. (0–1)

Wyjaśnij, w jakim celu Katarzyna II doprowadziła do przyjęcia tego aktu prawnego.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 12.2. (0–1)

Rozstrzygnij, który fragment tekstu (A–E) mógł wywołać sprzeciw części szlachty. Uzasadnij swój wybór, odwołując się do własnej wiedzy.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

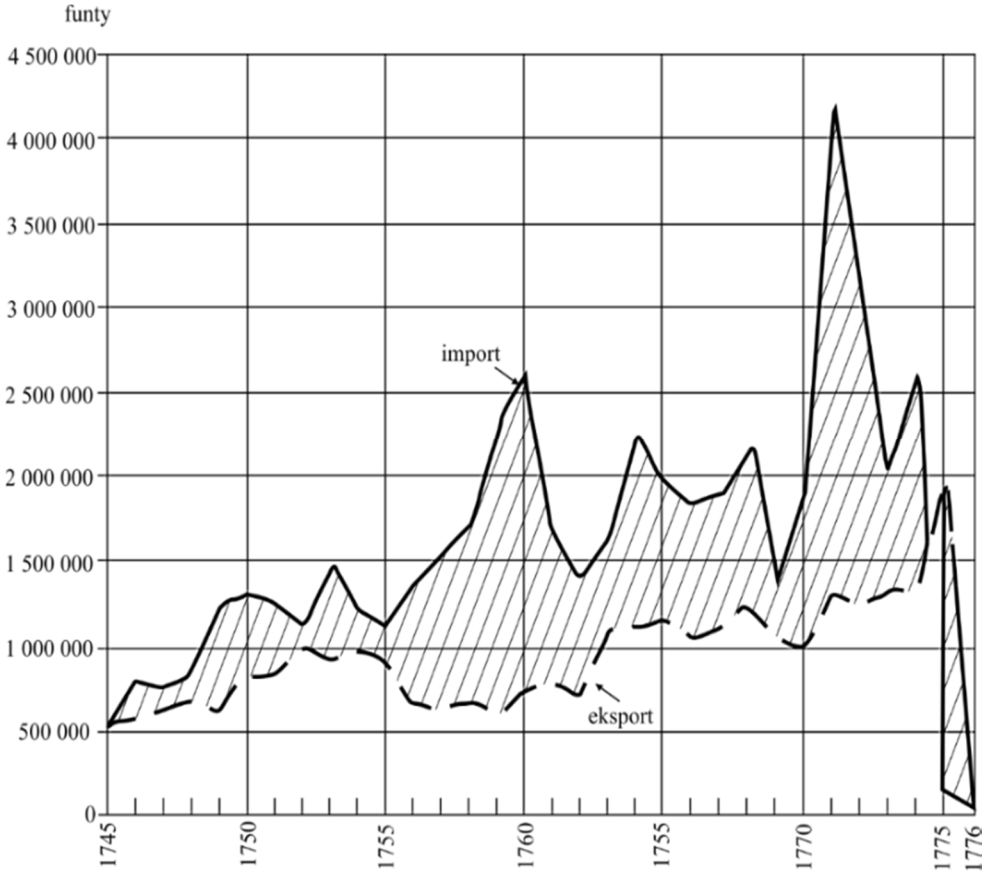
Zadanie 12.3. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia, którego przyczyną stało się uchwalenie cytowanego prawa.

.....

Zadanie 13.

Wykres. Wymiana handlowa kolonii angielskich w Ameryce Północnej z Anglią

F. Braudel, *Kultura materialna, gospodarka i kapitalizm* […], t. 3, Warszawa 1992, s. 381.

Zadanie 13.1. (0–1)

Wyjaśnij, odwołując się do wykresu, dla której ze stron bilans wymiany handlowej w latach 1745–1775 był korzystny.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 13.2. (0–1)

Wyjaśnij przyczynę gwałtownego załamania się wymiany handlowej między koloniami angielskimi a Anglią w latach 1775–1776.

.....

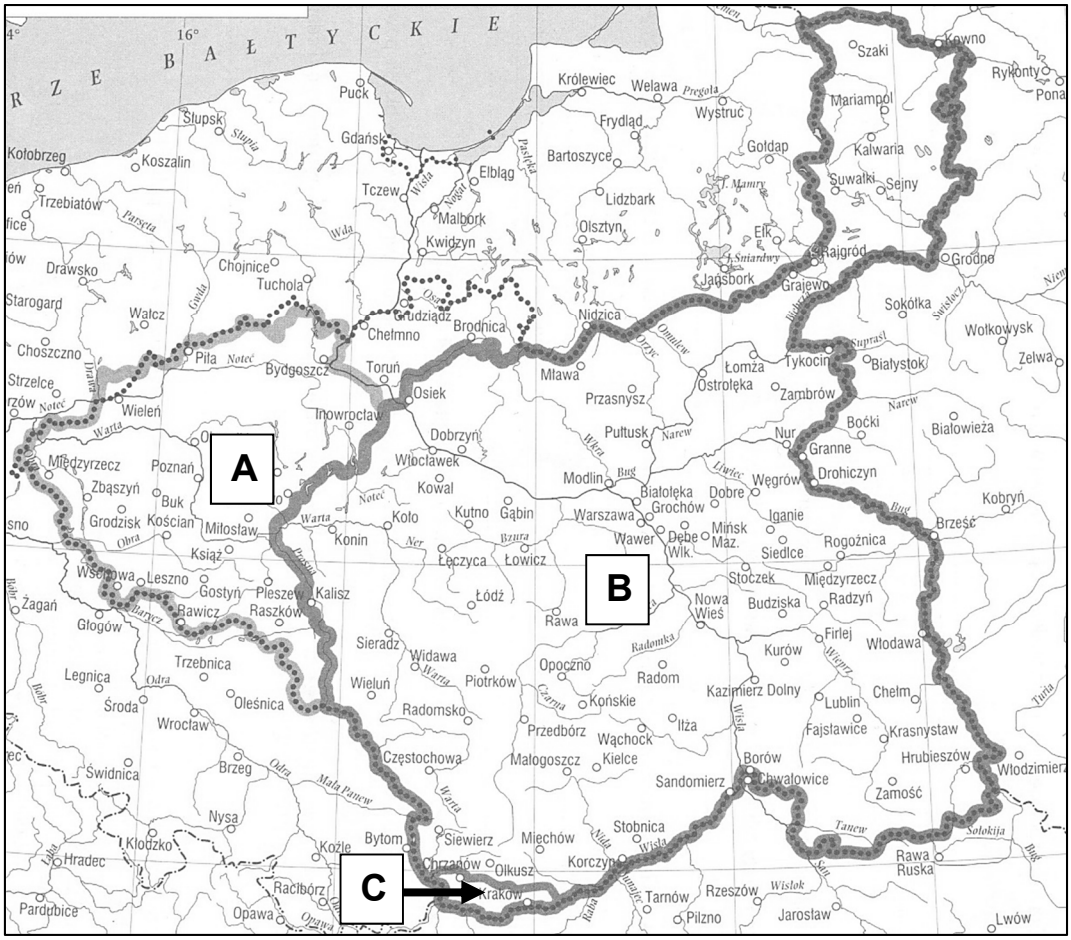
.....

.....

.....

Zadanie 14.

Mapa. Ziemie polskie w 1815 roku

E. Olczak, *Historia* […], Warszawa, 2001, s. 55.

Zadanie 14.1. (0–1)

Wyjaśnij różnicę w statusie ustrojowo-prawnym terytoriów oznaczonych na mapie literami A i C.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14.2. (0–1)

Rozstrzygnij, który z oznaczonych na mapie literami A–C bytów przestał istnieć najwcześniej. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do faktografii

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 15.

Uchwała sejmu Królestwa Polskiego

Najświętsze i najuroczystsze umowy tyle tylko są nienaruszonymi, ile wiernie dotrzymywanymi z stron obydwóch. Długie cierpienia nasze znane Światu całemu: przysięgą zaręczone przez dwóch panujących, a pogwałcone tylekroć swobody nawzajem i Naród Polski od wierności dziś Panującemu uwalniają. Wyrzeczone na koniec przez samego Cesarza Mikołaja słowa, że pierwszy ze strony naszej wystrzał stanie się na zawsze zatracenia Polski hasłem, odejmując nam wszelką sprostowania krzywd naszych nadzieję, nie zostawią jak rozpacz szlachetną.
Naród zatem polski, na sejm zebrany oświadcza: iż jest niepodległym ludem i że ma prawo temu koronę polską oddać, którego godnym jej uzna, po którym z pewnością będzie się mógł spodziewać, iż mu zaprzysiężonej wiary i zaprzysiężonych swobód święcie i bez uszczerbku dochowa.

Wiek XIX w źródłach. […], oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 181.

Zadanie 15.1. (0–1)

Podaj nazwę zasady politycznej, na którą powołują się autorzy tekstu uchwały.

.....

Zadanie 15.2. (0–1)

Wyjaśnij konsekwencje przyjęcia zacytowanej uchwały dla Królestwa Polskiego.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 16.

O postawach politycznych w Galicji

Powstanie poniosło klęskę, a popierające go żywioły rewolucyjne w Galicji uległy poważnemu osłabieniu. Obowiązywał w tym kraju stan oblężenia, trwały aresztowania ludzi związanych z powstaniem, władze wydalały przybywających z Kongresówki emigrantów. Nie zrażało to ziemiańskich konserwatystów, którym rewolucyjne hasła powstańcze oraz wzrost aktywności politycznej chłopów wydawały się zapowiedzią nowej rabacji […]. Po klęsce pod Sadową cesarz powołał znów Gołuchowskiego [hr. Agenor Gołuchowski] na stanowisko namiestnika Galicji, a on jął gorliwie usuwać niemieckich urzędników, zastępować ich Polakami i rozszerzać prawa języka polskiego w sądownictwie i administracji. Nadzieje na zyskanie drogą ugody istotnych zdobyczy doprowadziły do sojuszu grupy Gołuchowskiego z krakowskimi konserwatystami.

S. Grodziski, *Franciszek Józef I*, Wrocław 1990, s. 119.

Zadanie 16.1. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę powstania, o którym mowa w tekście.

.....

Zadanie 16.2. (0–1)

Rozstrzygnij, czy sojusz konserwatystów krakowskich oraz grupy namiestnika Gołuchowskiego spełnił pokładane w nim nadzieje. Odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

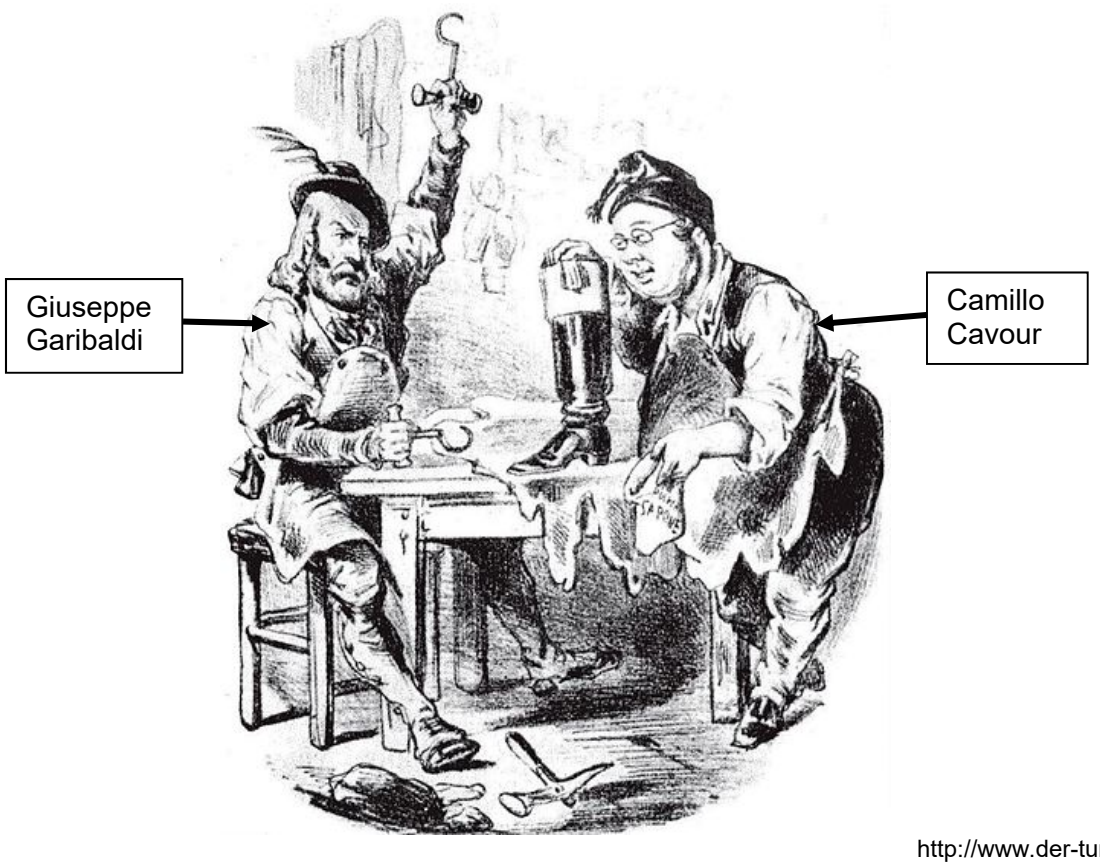
.....

.....

.....

Zadanie 17. (0–1)

Rysunek satyryczny

http://www.der-turm.eu

Napis: Sapone – mydło.

Odwołując się do elementów graficznych rysunku i własnej wiedzy, wyjaśnij różnicę w pomysłach na zjednoczenie Włoch, które reprezentowali Garibaldi i Cavour.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 18. (0–1)

Rysunek opublikowany w niemieckim czasopiśmie satyrycznym „Kladderadatsch”

https://oldmaps.eu

Podpis pod rysunkiem: *Polski biały orzeł*; *Niemiec i Austriak: „Tylko go wypuśćmy z tej moskiewskiej klatki, a już on poleci!”*

Rozstrzygnij, czy rysunek jest komentarzem do tzw. aktu 5 listopada. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do jego elementów graficznych i podpisu.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

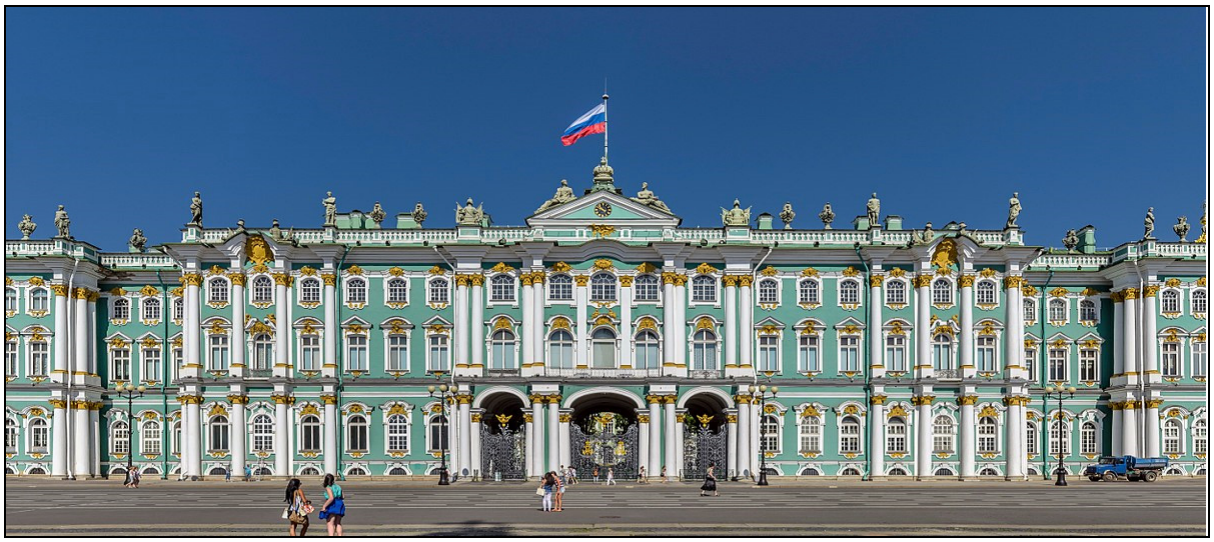
.....

.....

.....

Zadanie 19.

Źródło 1. Fotografia. Zimowa rezydencja carów Rosji

http://nextews.com

Źródło 2. Fotografia. Pałac Słońca – rezydencja Ludwika XIV

http://www.historiasztuki.com.pl

Zadanie 19.1. (0–1)

Podaj nazwę stylu, w którym zostały wzniesione budowle przedstawione na fotografiach.

.....

Zadanie 19.2. (0–1)

Podaj stosowaną w historiografii nazwę wydarzenia z 1917 r., z którym jest związane miejsce przedstawione w źródle 1., a także nazwę wydarzenia z 1919 r., z którym jest związane miejsce przedstawione w źródle 2.

Źródło 1.: .....

Źródło 2.: .....

Zadanie 20.

Źródło 1. Fragment aktu prawnego

Art. 4. 1) Z ogólnego obszaru użytków rolnych […] obowiązkowi parcelacyjnemu obszary o następujących rozmiarach:
a) w nieruchomościach ziemskich położonych w okręgach przemysłowych i podmiejskich, które oznaczy rozporządzenie Rady Ministrów – 60 ha.
b) w nieruchomościach ziemskich na pozostałym obszarze – 180 ha. Jednak w województwach nowogródzkim, poleskim, wołyńskim i okręgu administracyjnym wileńskim […] obowiązkowi parcelacyjnemu nie podlega obszar użytków rolnych wynoszących 300 ha. […]
Art.51. 1) Parcelowane obszary winny być zużytkowane przede wszystkim na uzupełnienia karłowatych gospodarstw, a następnie na tworzenie nowych, samodzielnych osad.

H. Janowska, *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, Warszawa 1962, s. 43–44.

Źródło 2. Fragment aktu prawnego

Art.1. […] (2) Przeprowadzenie reformy rolnej obejmuje:
a) upełnorolnienie istniejących gospodarstw o powierzchni niżej pięciu hektarów użytków rolnych;
b) tworzenie nowych samodzielnych gospodarstw rolnych dla bezrolnych robotników i pracowników rolnych oraz drobnych dzierżawców […].
Art.2. (1) Na cele reformy rolnej przeznaczone będą nieruchomości ziemskie […]:
b) będące własnością obywateli Rzeszy Niemieckiej i obywateli polskich narodowości niemieckiej […].
e) stanowiące własność albo współwłasność osób fizycznych lub prawnych, jeżeli ich rozmiar łączny przekracza bądź 100 ha powierzchni ogólnej, bądź 50 ha użytków rolnych, a na terenie województw poznańskiego, pomorskiego i śląskiego, jeśli ich rozmiar łączny przekracza 100 ha powierzchni.

S. Lato, W. Stankiewicz, *Programy stronnictw ludowych* […], Warszawa 1969, s. 546–547.

Zadanie 20.1. (0–1)

Rozstrzygnij, w którym źródle przytoczono akt prawny uchwalony wcześniej. Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do treści obu źródeł.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 20.2. (0–1)

Porównaj oba akty prawne i podaj po jednym argumencie świadczącym o podobieństwie oraz różnicy odnośnie opisanych w nich reform.

Podobieństwo: .....

.....

Różnica: .....

.....

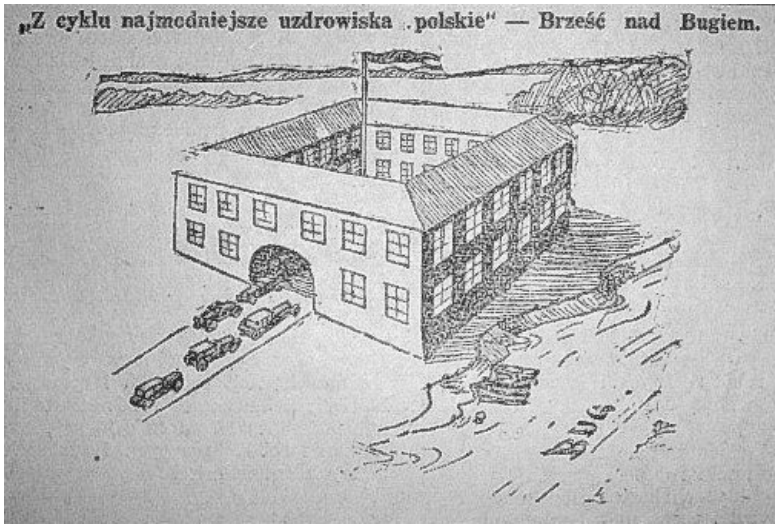
Zadanie 21.

Źródło 1. Deklaracja wygłoszona w Sejmie przez premiera Walerego Sławka

Prasa opozycyjna nawoływała przez cały czas społeczeństwo do zaostrzenia walki przeciwko rządowi. Kongres krakowski Centrolewu […] i Piasta, rozporządzających wpływami na wsi, wzywał szerokie rzesze ludności miejskiej i wiejskiej do walki […]. Kiedy jako szef ówczesnego rządu dowiedziałem się, do jakiej niepoczytalności opozycja na zjeździe krakowskim i w swojej akcji doszła, oświadczyłem wyraźnie, że rząd wyciągnie z tego konsekwencje.

L. Bielski, *Historia i dokument* […], Kraków 2001, s. 168–169.

Źródło 2. *Z cyklu najcenniejsze uzdrowiska polskie – Brześć nad Bugiem*, rysunek satyryczny

https://przystanekhistoria.pl

Zadanie 21.1. (0–1)

Wyjaśnij związek przyczynowo-skutkowy między deklaracją zacytowaną w źródle 1. a wymową rysunku zaprezentowanego w źródle 2.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 21.2. (0–1)

Wyjaśnij termin *Centrolew*.

.....

.....

.....

Zadanie 22.

Fragment dziennika

Od 1950 roku «Tygodnik» był oficjalnym organem episkopatu, ściślej, samego prymasa. Liberałowie w redakcji, głównie Kisielewski, dowodzili, że nie jest rzeczą rozsądną angażować się tak jednoznacznie, że pewna peryferyjność wzmacniałaby szanse pisma na przetrwanie, nie ujmując nic jego katolickości. Trudno powiedzieć, kto miał rację, patrząc z perspektywy, wydaje mi się, że stawka na rezerwę i manewrowanie między blokami tylko przyspieszyłoby koniec «Tygodnika»: z Kościołem stał, z Kościołem musiał upaść. W marcu 1953 roku upadł. Był to upadek dramatyczny, jak przystało ostatniej oazie kultury na komunistycznej pustyni. Po osławionym procesie Kurii Krakowskiej «Tygodnik» został zawieszony. Potem cenzura zdjęła zakaz i pismo ukazało się, ale nie na długo […]. Cała prasa polska, łącznie z „katolickim" «Dziś i Jutro», zakrztusiła się od jęku […]. «Tygodnik Powszechny» zamieścił na pierwszej kolumnie informację o zgonie i kurtuazyjny artykuł […]. Cenzura wstrzymała numer […].

L. Tyrmand, *Dziennik 1954*, Warszawa 1996, s. 91–92.

Zadanie 22.1. (0–1)

Rozstrzygnij, czy wydarzenia roku 1953 potwierdzają opinię autora o konsekwencjach związania się „Tygodnika Powszechnego" z prymasem. Swoją odpowiedź uzasadnij.

Rozstrzygnięcie: .....

Uzasadnienie: .....

.....

.....

.....

Zadanie 22.2. (0–1)

Podaj imię i nazwisko prymasa wymienionego w tekście.

.....

Zadanie 23.

Fragment rozmowy Teresy Torańskiej[1] z Maciejem Szczepańskim[2]

On [Edward Gierek] w każdym razie moją decyzję o transmisji [telewizyjnej z inauguracji] zaaprobował […]. Za chwilę ma się rozpocząć transmisja, ja jeszcze instruuję sprawozdawców, że jak kardynałowie niemieccy uklękną przed papieżem, to mają oni powiedzieć „kardynał niemiecki klęczy przed polskim papieżem" […]. Dzwoni rządówka [telefon rządowy]. Kto? Kania [Stanisław Kania, członek Biura Politycznego i sekretarz KC PZPR].

Pyta: czytałeś kazanie Wojtyły?

– Czytałem.

– I co o tym sądzisz?

– Dobra literatura, świetnie napisany tekst – odpowiadam – bardzo piękną polszczyzną, a ideologicznie nie mam zamiaru tego oceniać.

– A zwróciłeś uwagę – pyta Kania – na tę „Matkę Boską co w Ostrej Świeci Bramie"?

– To z Mickiewicza, z inwokacji do „Pana Tadeusza" – mówię.

– Trzeba to usunąć – słyszę.

– Jak to usunąć?

– Zniekształcić, żeby nie poszło na antenę […]. Towarzyszu Szczepański, to jest polecenie partyjne.

– Dlaczego?

– Dlatego, żeby towarzysze radzieccy nie pomyśleli, że mamy ciągotki do Wilna […].

T. Torańska, *Byli*, Warszawa 2006, s. 175–176.

[1]Teresa Torańska (1944–2013) – dziennikarka związana z opozycją antykomunistyczną.
[2] Maciej Szczepański (1928–2015) – dziennikarz partyjny, prezes Radiokomitetu w latach 1972–1980.

Zadanie 23.1. (0–1)

Podaj datę roczną wydarzeń, do których odnosi się tekst źródłowy.

.....

Zadanie 23.2. (0–1)

Sformułuj dwa argumenty na poparcie tezy, że opisana sytuacja świadczy o propagandowym charakterze polityki informacyjnej władz PRL.

- .....
  .....
  .....

- .....
  .....
  .....

Zadanie 24. (0–1)

Rysunek satyryczny z 1986 roku

http://kenhoincoldwar.weebly.com

Wyjaśnij wymowę rysunku, interpretując jego elementy graficzne.

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 25. (0–12)

Zadanie zawiera pięć tematów. Wybierz jeden z nich do opracowania

1. Scharakteryzuj i oceń zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej. W pracy wykorzystaj materiały źródłowe (s. 23–24).

2. Omów genezę, postanowienia i skutki unii polsko-litewskich do końca XV wieku. W pracy wykorzystaj materiały źródłowe (s. 24–25).

3. Królewski majestat a szlachecka wolność. Przedstaw stosunki między władzą królewską a szlachtą w Rzeczypospolitej Obojga Narodów w okresie panowania Wazów.

4. Scharakteryzuj gospodarcze i społeczne przyczyny oraz następstwa podbojów kolonialnych państw europejskich w Azji i Afryce w XIX wieku.

5. Przymrozki i odwilże. Oceń politykę władz komunistycznych wobec twórców kultury w latach 1945–1989.

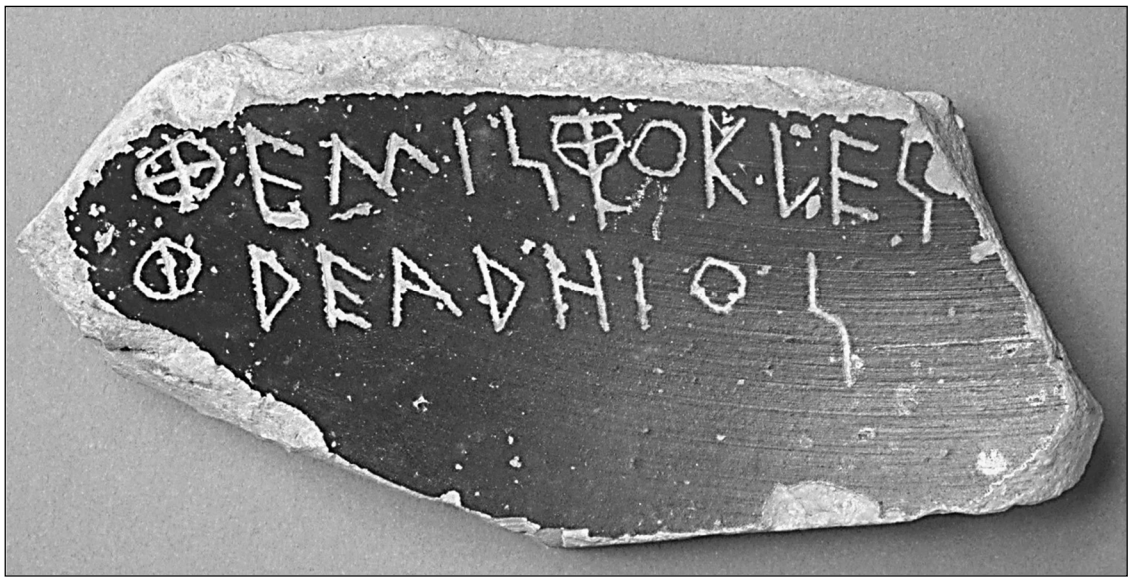
Materiały źródłowe do tematu 1.

Źródło A. O ustroju ateńskim

Co zaś do ustroju ateńskiego – nie pochwalam wyboru tego właśnie ustroju. Ateńczycy bowiem, wybierając go, sprawili, że ludzie podlejszego stanu są w lepszej sytuacji niż warstwy wyższe. […] Zamierzam jednak wykazać, że skoro już taką podjęli decyzję, skutecznie zabezpieczają swój ustrój oraz sprawnie przeprowadzają inne przedsięwzięcia, które pozostali Hellenowie uważają za błędne. Po pierwsze więc wykażę, że biedacy oraz lud słusznie cieszą się tam lepszą pozycją od ludzi szlachetnego pochodzenia i zamożnych, ponieważ to właśnie lud stanowi załogę okrętów i tworzy potęgę państwa […] w stopniu znacznie większym niż hoplici, ludzie szlachetnego pochodzenia oraz warstwy wyższe. Skoro taka jest sytuacja, wydaje się słuszne, aby każdy miał dostęp do urzędów […] i aby każdy obywatel, który zechce zabrać głos, mógł to uczynić bez przeszkód. […] Mógłby ktoś powiedzieć, że nie powinni wszystkim pozwalać przemawiać na równych prawach ani zasiadać w radzie, lecz dopuszczać tylko najbieglejszych i najlepszych. Tymczasem i w tej sprawie podejmują najwłaściwszą decyzję, zezwalając na zabieranie głosu także ludziom niskiego stanu. Bo gdyby zabierali głos tylko ludzie wyższego stanu […], obywatelom tego pokroju działoby się dobrze, a pospólstwu – nie.

A. Ziółkowski, *Człowiek i historia. Czasy starożytne*, Warszawa 2002, s. 104.

Źródło B. Fotografia ostrakonu

www.agora.ascsa.net

Źródło C. Perykles o demokracji ateńskiej

Nasz ustrój […] nie jest naśladownictwem obcych praw, a my sami raczej jesteśmy wzorem dla innych niż inni dla nas. Nazywa się ten ustrój demokracją, ponieważ opiera się na większości obywateli […]. W sporach prywatnych każdy obywatel jest równy w obliczu prawa; jeśli zaś chodzi o znaczenie, to jednostkę ceni się nie ze względu na jej przynależność do pewnej grupy, lecz ze względu na talent osobisty, jakim się wyróżnia; nikomu też, kto jest zdolny służyć ojczyźnie, ubóstwo albo nieznane pochodzenie nie przeszkadza w osiągnięciu zaszczytów. W naszym życiu państwowym kierujemy się zasadą wolności. W życiu prywatnym nie wglądamy z podejrzliwą ciekawością w zachowanie się naszych współobywateli […] jesteśmy posłuszni każdoczesnej władzy i prawom, zwłaszcza tym niepisanym, które bronią pokrzywdzonych i których przekroczenie przynosi powszechną hańbę.

T. Maresz, K. Juszczyk, *Historia w tekstach źródłowych*, cz.1, Toruń 1994, s 17.

Materiały źródłowe do tematu 2.

Źródło A. Akt unii w Krewie [fragment]

My Jagiełło z łaski Bożej Wielki Książę Litwy i Rusi pan i dziedzic przyrodzony podajemy do wiadomości wszystkim, […] jako dostojny książę Jagiełło, Wielki Książę Litewski […] wyprawił uroczyste poselstwo do panów ziemian Polski, a potem też do jego królewskiej wysokości. […] Jako liczni cesarze królowie i książęta rozmaici pragnęli z tym Wielkim Księciem Litewskim, życzyli sobie i radzi byli wejść w związki wieczyste powinowactwa, a co Bóg wszechmocny zachował dla osoby tejże najjaśniejszej królowej. Toteż, najjaśniejsza pani, niechaj Wysokość Wasza przyjmie do tak wielce zbawiennego związku tegoż pana Jagiełłę, Wielkiego Księcia, na syna, a najjaśniejszą księżnę Jadwigę, córę waszą najdroższą, królowę Polski, niechaj poślubi na prawą swą małżonkę. […] Skoro zaś to, co przyrzeczone dojdzie do przewidzianego końca, natenczas pan Jagiełło, Wielki Książę z wszystkimi braćmi swymi jeszcze nie ochrzczonymi, krewniakami, szlachcicami, ziemianami z wyższymi i najniższymi w swoich krajach zamieszkałymi, wiarę świętego, rzymskiego Kościoła przyjąć zamierza, pragnie i życzy sobie.

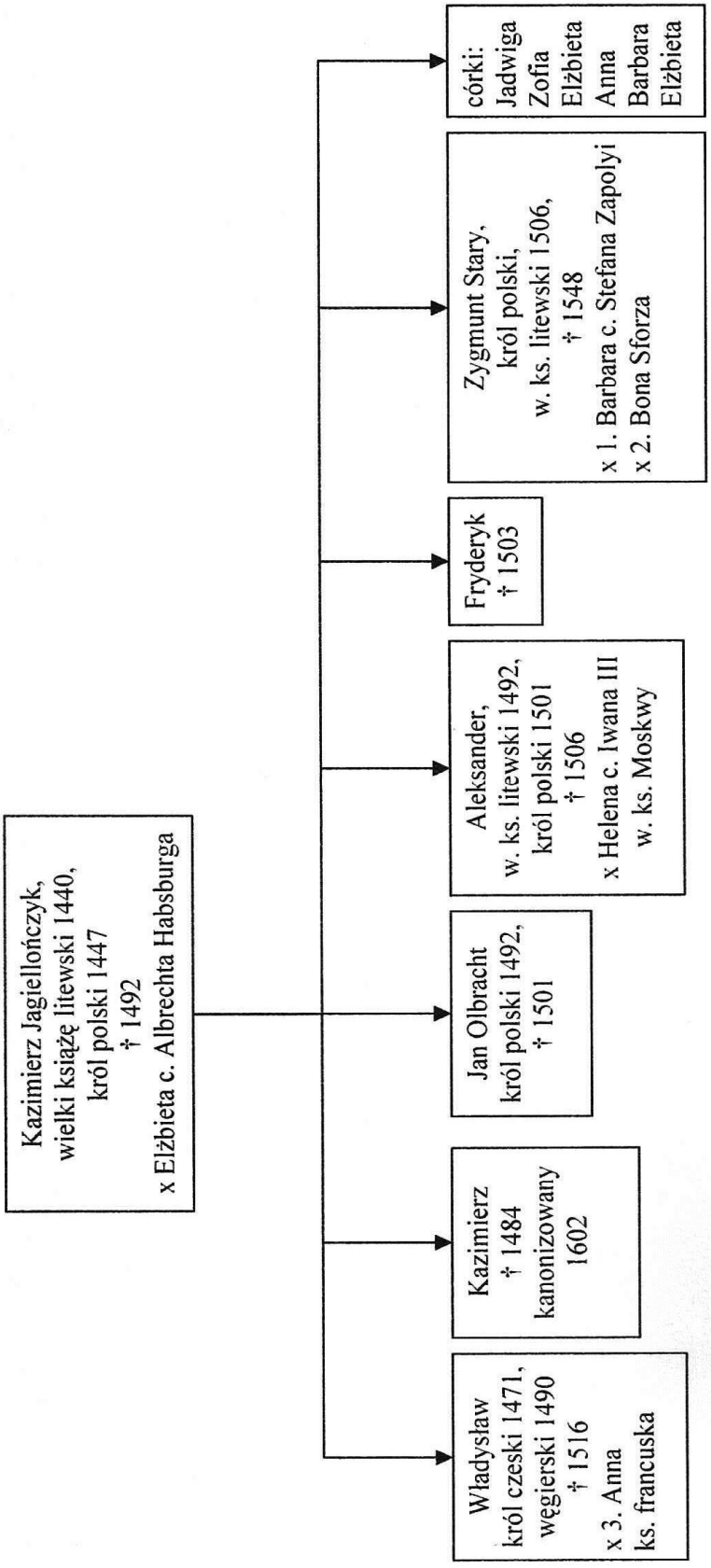
T. Maresz, K. Juszczyk*, Historia w tekstach źródłowych* , cz.1, Toruń 1994, s 129.

Źródło B. Fragment opracowania historycznego

W trzy lata po Grunwaldzie […], król odniósł następny, tym razem pokojowy sukces. Na wielkim zjeździe […] spisano nowe akty unii między Królestwem Polskim i Litwą. […] Jak można się domyślać, król mając już wstępną akceptację panów polskich uzgodnił wówczas z Witoldem przyszły kształt wzajemnych stosunków. Toczące się postępowanie procesowe w sprawie z Krzyżakami miało […] wpływ na retorykę aktów unii […]. Wystawiono kilka dokumentów. […] Najważniejszy artykuł dotyczył sprawy wyboru wielkiego księcia po śmierci Witolda i stanowił, że wielkim księciem może być tylko ten, którego król polski i jego potomkowie będą chcieli powołać. Podobnie szlachta polska została zobowiązana, że gdyby król zmarł bez prawego dziedzica, nie obierze sobie za króla bez zgody wielkiego księcia i panów litewskich.

J. Krzyżaniakowa, J. Ochmański, *Władysław II Jagiełło*, Wrocław 1991, s. 219, 221.

Źródło C. Drzewo genealogiczne Jagiellonów [fragment]

Na podstawie: *Wielka encyklopedia powszechna PWN*, t. 12, Warszawa 2002, s. 356.

WYPRACOWANIE

na temat nr ……..

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BRUDNOPIS ***(nie podlega ocenie)***